**MINISTERI TAVION VASTAUKSET HALLINTO- JA TURVALLISUUSJAOSTOLLE**

**TO 9.11.2023**

Kysymykset:

**1.Kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaukset ja niiden kohdistaminen.**

- Osana talouden tasapainottamistoimia ulkoministeriön hallinnoimaan varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahaan tehdään vuonna 2024 **yhteensä 118 miljoonan euron sopeutus** sekä **kehityspoliittiseen laina- ja sijoitusmuotoiseen rahoitukseen 60 miljoonan euron sopeutustoimet vuonna 2024.**
- Suomen julkisen kehitysyhteistyön arvioidaan olevan kokonaisuudessaan (sisältäen mm. EU-jäsenmaksuosuuden sekä pakolaiskulut) yhteensä 1,2 miljardia euroa. Valtion arvioidaan kohdistavan kehitysyhteistyöhön noin 0,42 prosenttia bruttokansantulosta vuonna 2024.
- Hallituskauden **sopeuttamistoimet ovat takapainotteiset**, mikä mahdollistaa hallitun rahoituksen suunnittelun ja tuloksellisen toiminnan. Kuitenkin, hallituskauden kehystaso on laskeva, mikä lienee ensimmäinen kerta, kun määrärahat eivät kehyskauden aikana kasva.
- Varsinaiselta kehitysyhteistyömomentilta (24.30.66) ja laina- ja sijoitusmuotoiselta kehitysyhteistyömomentilta (24.30.89) **vähennetään hallituskauden aikana tekniseen kehykseen**
  **verrattuna yhteensä 1030 milj. euroa** (790 milj. euroa + 240 milj. euroa)
- Leikkaukset ovat tuntuvia ja sillä on vaikutusta toimintamahdollisuuksiimme. Verrattuna 10 vuoden takaiseen tasoon nähden, määrärahataso on n. 40 prosenttia pienempi.
- Säästöt eivät heikennä Suomen **ulkopoliittista vaikuttavuutta**, vaan ne tehdään toimintoja priorisoimalla ja asteittain. Jo tehdyt sitoumukset otetaan huomioon.
- Vähennykset kohdennetaan käyttösuunnitelmakohta- ja hanketasolle toiminta- ja **taloussuunnitteluprosessin aikana syksyllä 2023.**

**2.Miten YK-järjestöjen rahoitus muuttuu vuoteen 2023 verrattuna?**

- Hallitusohjelmassa sovitut, merkittävät kehitysyhteistyömäärärahojen **sopeuttamistoimet vaikuttavat myös YK-järjestöjen rahoitukseen**. Suomi keskittää rahoitusta keskeisille ja Suomen kannalta tärkeitä teemoja edistäville järjestöille siten, että **Suomen vaikuttavuus turvataan**. Keskeisimmät järjestöt ovat myös jatkossa: YK:n väestörahasto UNFPA, tasa-arvojärjestö UN Women ja lastenrahasto UNICEF.
- Yksityiskohtaiset **päätökset rahoituksen tasosta** tullaan tekemään **lähikoina**.

Ulkoministeriön Kansainvälisen kaupan osasto tukee monenkeskisten järjestöjen kauppa- ja kehitysohjelmia (useita järjestöjä ml. WTO, UNIDO, ILO). Määrärahan suuruus oli v.2023 yhteensä 8,3 M€ ja vuodesta 2024 yht. 5,8 M€. Järjestöille suunnattua tukea sopeutetaan vastaavasti uuden suppeamman rahoituskehyksen puitteissa.

**Taustatiedoksi Unidon jäsenmaksusta:**

Suomi on YK:n teollisen kehityksen järjestön (United Nations Industrial Development Organization, UNIDO) jäsenvaltio. UNIDO on YK:n erityisjärjestö, jonka tehtävänä on edistää kehitysmaiden teollistumista. UNIDO on tärkeä kumppani Suomelle monenkeskisessä kauppa- ja kehitysyhteistyössä. Suomen sääntömääräinen jäsenmaksu vuonna 2023 oli 491 532 euroa.

Hintojen maailmanlaajuinen nousu aiheuttaa kustannuspaineita UNIDO:n toimintaan. Siksi vuosien 2024-2027 osalta on varauduttu korotuksiin jäsenmaksuissa. Kv. kaupan osaston budjettiesityksessä on esitetty, että UNIDO:n vuoden 2024 jäsenmaksua varten varataan 600 000 euroa monenkeskisen kehitysyhteistyön momentille 24.30.66.1.

**3.Leikkausten vaikutus maaohjelmien jatkoon ja suhteelliseen painopisteeseen.**

- Kehitysyhteistyön painopiste tulee **siirtymään kahdenvälisistä hallitusten välisistä maaohjelmista kotimaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön**. Tämä tarkoittaa, että maaohjelmia tulee olemaan vähemmän kuin aiemmin. Päätöksiä tehdään esitysten pohjalta ensi vuoden aikana.
- Tällä hallituskaudella **kauppa ja kehitys kytkeytyvä**t entistä tiiviimmin yhteen. Tätä työtä tullaan tekemään entistä vahvemmin kumppanimaissa. Kehityspolitiikassa on keskeistä varmistaa, että suomalaisyritykset pääsevät mukaan kehittyvien maiden menestystarinoihin ja menestyvät itsekin.

**4.Miten kehitysyhteistyömäärärahojen kohdentaminen ei-venäjämielisiin maihin toteutetaan? Koskeeko rajaus myös järjestöjen avustuksia, joiden avulla on tuettu samalla paikallisten kansalaisjärjestöjen toimintaa. Nämä paikalliset järjestöt saattavat usein olla erimielisiä valtaapitävien tahojen kanssa.**

- **Toimiva demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta** ovat kestävän yhteiskunnallisen kehityksen edellytyksiä, joita hallitus tukee. Suomi tukee laajaa demokratianäkemystä, jonka mukaan mm. oikeusvaltioperiaate, hyvä hallinto, kansalaisten osallistuminen ja korruption kitkeminen nähdään toisistaan riippuvaisina demokratian elementteinä.
- Kehitysyhteistyötä toteutetaan niin, että **tavoitteet, kohderyhmät sekä maantieteellinen alue tukevat hallitusohjelman toteuttamista.** Kehitysyhteistyössä fokusoidutaan erityisesti niihin valtioihin, jotka huomioivat hallitusohjelman kirjauksen ottaa vastaan omia kansalaisiaan ja noudattavat kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää, eivätkä tue Venäjän aggressiivista hyökkäyssotaa Ukrainassa. Virkamiesvalmistelu näiden ehdollisuuksien osalta on käynnissä ulkoministeriössä. Suomi ei tue kehitysyhteistyövaroin sellaisia **hallintoja tai toimijoita**, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa. Tätä työtä on tehty onnistuneesti esimerkiksi Tanskassa ja nojaamme työmme suunnittelussa näihin myönteisiin kokemuksiin.

**5.Ulkomaankaupan kehitysnäkymät muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa.**

Suomen ulkomaankauppa on kehittynyt kuluneena vuonna varsin vaisusti. Tullin ennakkotietojen mukaan tammi-elokuussa yhteenlaskettu vienti EU-maihin laski 5,5 prosenttia ja vienti EU:n ulkopuolelle 6,8 prosenttia. Tuonti EU-maista laski samalla ajanjaksolla 11,9 prosenttia ja tuonti EU:n ulkopuolelta 23,8 prosenttia. Sekä tuonti että vienti suurimpien kauppakumppanien (Saksa, Ruotsi, Yhdysvallat ja Kiina) oli laskussa.

Suomen ulkomaankauppaan on viime vuosina vaikuttanut merkittävästi COVID-pandemian aiheuttamat muutokset toimitusketjuissa, Venäjän hyökkäyssota seurannaisvaikutuksineen, suurvaltakilpailu ja maailman voimatasapainosuhteiden uudelleen järjestäytyminen sekä globaali kilpailu raaka-aineista ja kriittisestä teknologiasta. Myös EU:ssa on käyty aktiivista keskustelua resilienssin vahvistamisesta ja riskienhallinnasta sekä määritelty asemoitumista taloudelliseen turvallisuuteen. Viime vuosina globaalisti lisääntyneet kaupanrajoitustoimet, kiihtyvä valtiontukikilpailu ja monenvälisen sääntöpohjaisen kauppajärjestelmän rapautuminen haastavat kansainvälisen kaupan toimintamahdollisuuksia.

Haasteiden keskellä on silti muistettava, että esimerkiksi yritystemme arvoketjut ovat toistaiseksi osoittautuneet varsin kestäviksi ja niitä on muokattu onnistuneesti maailman muuttuessa. Vaikka globaalin kaupan ennusteet ovatkin epävarmoja, on suomalaisella elinkeinoelämällä edelleen myös sitä osaamista, jota maailmalla tarvitaan – oli kyse sitten digitalisaatioon ja muuhun teknologiaan tai puhtaaseen siirtymään liittyvästä osaamisesta. Toki tämä vaatii kaupan sääntöjärjestelmän vahvistamisen lisäksi panostamista vientiin ja vienninedistämiseen niin julkisen sektorin toimien kuin erityisesti yritysten itsensä kautta.

**6.Edustustojen resurssit vienninedistämistoimintaan.**

UM on yksi valtion Team Finland -vienninedistämisverkoston ydintoimija. TF-vienninedistämispalveluita tarjotaan yli 90 edustustossa. Taloudelliset ulkosuhteet ovat edustustojen toiseksi tärkein tehtäväkokonaisuus ulko- ja turvallisuuspolitiikan jälkeen. Kussakin kohdemaassa ulkomaanverkoston TF-vienninedistämistiimin maajohtajana toimii Suomen suurlähettiläs.

UM:n Team Finland -vienninedistämisresurssit ovat yhteensä n. 157 htv (2022)

UM vienninedistämistoimet rahoitetaan toimintamenoista, joita vuodelle 2024 esitetään yhteensä 258 milj. euroa.

<u>Taustatiedoksi resursseista Suomen vienninedistämisresurssien kokonaismäärä:</u>

- Suomen vienninedistämisresurssit ovat yhteensä noin 330 htv
- UM 157 htv + BF 176 htv = 330 htv
- Eli pienemmät kuin esim. Ruotsilla (n. 440 hlö) ja Tanskalla (n. 380 hlö)

**7.Ulkomaankauppaministerin mahdollisuudet edistää puolustus- ja ilmailuteollisuuden vientiä.**

Ulkomaankauppaministerin mahdollisuudet tukea kotimaisen puolustus- ja ilmailuteollisuuden vientiä liittyvät erityisesti vaikuttamiseen kansainvälisessä

kauppapoliittisessa sääntely-ympäristössä, varsinkin koskien hankinta- ja kilpailutusmenettelyjä sekä valtiontukia. Suomalaisen puolustus- ja ilmailuteollisuuden etua ajetaan pitämällä alan kauppa mahdollisimman avoimena.

Lisäksi ulkomaankauppaministeri voi tukea kotimaisen puolustus- ja ilmailuteollisuuden vientiä ylläpitämällä tiiviitä keskustelu- ja yhteistyösuhteita keskeisten liittolais-, kumppani- ja asiakasmaiden poliittiseen johtoon, jotta mahdollisesti identifioitavien teollisen ja teknologiayhteistyön alustojen, ohjelmien ja hankkeiden toimeenpano ja edistyminen voidaan varmistaa.

Edellä mainittujen aiheiden edistäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä ja koordinaatiota muun valtionjohdon kanssa, sekä aktiivista keskusteluyhteyttä elinkeinoelämän ja suomalaisyritysten kanssa.

**8.Miten Team Finland -verkoston toimintaa ja johtamista on tarkoitus uudistaa?**

Hallitusohjelmaan on kirjattu tärkeä mandaatti Team Finland -verkoston toiminnan ja johtamisen uudistamiseen, elinkeinoelämää kuunnellen. UM:n ohjausroolia on vahvistettava ja BF:n ulkomaantoimintojen siirtämistä osaksi Suomen edustustoverkkoa selvitettävä. Vienninedistämistoiminnan, erit. TF-vierailuiden, vaikuttavuus on arvioitava suhteessa vertaismaiden malleihin.

Hallitusohjelman mandaatin taustalla vaikuttaa useat arviot, mm. Team Finland -vaikuttavuustutkimus, joiden mukaan Suomen vienninedistämisjärjestelmässä on epäkohtia ja päällekkäisyyksiä. Näihin selvitetään nyt ratkaisuehdotuksia poliittisen päätöksenteon tueksi.

Selvitystyötä varten on perustettu UM-TEM -virkamiestyöryhmä, jonka puheenjohtajina toimivat alivaltiosihteeri Jarno Syrjälä (UM) ja osastopäällikkö Ilona Lundström (TEM).

Työryhmä selvittää ratkaisumalleja, joilla verkoston tuloksellisuus ja vaikuttavuus parantuvat. Tarkoitus on tehostaa verkoston toimintaa vähentämällä koordinaatiota ja päällekkäisiä tehtäviä, jotta nykyisillä vienninedistämisresursseilla voidaan tuottaa enemmän vienninedistämispalveluita suomalaisyrityksille. Tämä edellyttää TF-verkoston johtamis- ja toimintarakenteen yksinkertaistamista ja selkeyttämistä.

**9.Ukrainan tuki ja sen muodot pääluokasta 24.**

- **Suomen tuki Ukrainalle on vakaata** ja järkkymätöntä. Ukraina taistelee myös Suomen puolesta demokraattisten arvojen säilyttämiseksi. Ukrainan tukemisella on myös **laaja kansalaisten tuki**.
- Ukraina on hallituskaudella **Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde**. Uudelle Tuki Ukrainalle -momentille ehdotetaan yhteensä 58 miljoonaa euroa, joka on 20 miljoonaa euroa nykyistä Ukrainan maakohtaista kehystä suurempi.

**10. Ulkomaankauppaministerin mahdollisuudet edistää kotimaisen puolustus- ja ilmailuteollisuuden vientiä.**

kts. kohta 7

**11.Talousarvioesitystä täydentävän esityksen ennakointi vastuualueen osalta.**

- Laajemman **sijoitustoiminnan mahdollistamiseksi Ukrainassa** esitetään **Finnfundin pääoman** korottamista. Pääomakorotus tehtäisiin **kohdennetusti 25 miljoonalla** eurolla Ukrainaan kohdistuvia sijoituksia ja lainoja varten. Pääomakorotus on hallitusohjelman mukaisesti Suomen kansallisen **Ukrainan jälleenrakentamissuunnitelman** valmistelun yhteydessä identifioitu rahoitusratkaisu, jolla **helpotetaan suomalaisten yritysten osallistumista** Ukrainan jälleenrakentamiseen.
- Johtuen Ukrainan riskialttiista toimintaympäristöstä, Finnfundin pääomakorotukseen esitetään **tappiokorvaussitoumuksen antamista yhteensä enintään 20 miljoonaa euroa**. Mahdolliset tappiot tulevat korvattavaksi aikaisintaan vuonna 2025.

**Kolmen henkilötyövuoden vakinaistaminen vientivalvontayksikköön:**

Vientivalvontayksikössä on ollut resurssivajaus jo pitkään tehtäväkentän laajentumisen myötä. Työtehtävät ovat lisääntyneet mm. vientilupahakemusten jatkuvan vuosittaisen kasvun, vientivalvontasäädösten muuttumisen ja kansainvälisen vientivalvontayhteistyön lisääntymisen vuoksi. Myös suomalaisten vientiyritysten juridiset, tekniset ja kaupalliset haasteet ovat lisääntyneet ja monimutkaistuneet, kun vientejä suoritetaan yhä kauemmas EU:n ulkopuolisiin maihin. Venäjä-pakotteet ja niihin liittyvä pakotteiden kiertämiseen liittyvä ilmiö vaatii jatkuvaa valppautta vientivalvontaviranomaisilta ja lisää lupahakemuksiin liittyvän riskiharkinnan moninaisuutta. Teknologisen kehityksen myötä murrosteknologioiden merkitys korostuu sekä taloudessa että turvallisuudessa ja Suomen tulee pystyä vastaamaan tähän haasteeseen kehittämällä sekä vientivalvontaansa että siihen liittyviä kansainvälisiä yhteyksiä.

Vuonna 2022 viennin arvo KPO-40:n myöntämillä luvilla oli 1,5 miljardia euroa. Tämä ei kuitenkaan heijasta yksikön luvitustyön todellista taloudellista arvoa Suomen vientiteollisuudelle. Useisiin laajoihin esim. telekommunikaatioalan projekteihin tai verkkojen rakentamiseen vaaditaan taloudelliselta arvolta pieni kaksikäyttötuote, mutta ilman sitä itse projektia ei voida suorittaa ja kaupat menetetään. KPO-40 myöntää vuosittain 700-900 vientilupaa, vastaa n. 900 asiakaskyselyyn ja 550-650 viranomaistiedusteluun. Ennen Venäjä-pakotteita viranomaistiedustelun määrä oli alle 10 vuodessa.

KPO-40:n yrityksille ja muille viranomaisille suorittamien palvelujen lisääntymisen myötä olisi tarkoituksenmukaista, että Ukrainan kriisitilanteen johdosta annettua määräaikaista vahvistusta (3 htv:tä) jatketaan ja asetettaisiin yksikköön pysyvästi.

**Taustatiedoksi TF-eritysasiantuntijoista:**

TF-EAT:den jatkon osalta mahdollista jatkoratkaisun edellytyksiä selvitetään tässä kohtaa UM:n kehysten puitteissa.

**12. Vastuualueen kipupisteet talousarvioesityksessä.**

- **Ukrainan tukeminen** ja Ukrainan tarpeiden huomioiminen tulee pysymään **prioriteettina** tällä hallituskaudella. Haasteena taloussuunnittelun kannalta on osittain **epävarma ja ennakoimaton tilanne tuen suhteen**. Ukraina-tuen osalta hallitukselle on keskeistä varmistaa myös yhtenäinen ja vankkumaton **EU:n tuki**.
- Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki (EBRD) on valtiovarainministeriön vetovastuulla, mutta jota ulkoministeriö myös osin hoitaa**.** Tällä hetkellä valmistelussa on **uusi pääomitus**, joka tulee kohdistumaan Ukrainaan. Suomen rahoitusosuus arvioidaan olevan yhteensä 50 miljoonaa euroa ja tähän on varauduttava osana talousarviovalmistelua.

Ulkomaanverkoston vienninedistämisresursseja arvioitaessa tulee huomioida talouden ja geopolitiikan entistä tiiviimpi kytkeytyminen yhteen. Se kasvattaa tarvetta Suomen kaupallisten intressien puolesta vaikuttamiselle ja aktiiviselle vienninedistämistyölle, johon UM:n arvovalta antaa merkittävän lisäarvon.

Näin ollen vahva ulkomaanverkosto on avainasemassa Suomen talouden integroitumiselle kansainvälisille markkinoille sekä suomalaisyritysten viennin ja kansainvälistymisen kasvattamiselle.

Tulee myös huomioida, että Suomen vienninedistämisresurssit (yhteensä n. 330 hlö) ovat nykyisellään pienemmät kuin vertaismaista esimerkiksi Ruotsissa (ulkomailla n. 440 hlö) ja Tanskalla (ulkomailla n. 380 hlö). Määräaikaisten TF-erityisasiantuntijoiden tehtävien uusimatta jättäminen pienentäisi nykysuunnitelmien mukaan toteutettuna ulkomaanverkoston vienninedistämisen resursseja.